

HET WOORD VAN DE WEEK

20e jaargang nr. 52

24 dec. 1967

Orgaan van DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 7,50 per jaar
Overige landen f 10,— per jaar
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Wat betekent voor mij het humanisme?

Wat betekent voor mij het humanisme? Ik kan wel zeggen: heel veel. En hoe langer ik er over nadenk, hoe dierbaarder het me is. Humanisme en Humanistisch Verbond zijn voor mij nauw met elkaar verbonden.

Het Humanistisch Verbond speelt een grote rol in mijn leven, omdat ik via het Humanistisch Verbond tot dieper doordenking van mijn levenshouding en -overtuiging kom.

Ik ben overigens niet om zo'n imposante reden lid geworden. Ik ben lid geworden uit verveling. In mijn nieuwe flatje, in een nieuwe wijk, tussen een nogal gereserveerde bevolking, verveelde ik me. Een beetje verloren voelde ik me ook. In die situatie werd ik weer lid van het Humanistisch Verbond, dat geen onbekende voor me was. Mijn ouders zijn al lang lid. Van 1950-'54 ben ik al lid geweest van een humanistische jongerengroep, opgericht op initiatief van een scholier. Dat groepje werd later Humanistische Jeugd Beweging. De bijeenkomsten waren meestal, druk bezochte, heel boeiende, discussieavonden, waarop het zeer verhit toe ging. Ik ondervond daar, dat discussie je gedachten leert ordenen, onder woorden brengen en over allerlei zaken doet nadenken. En dat is van belang, naar ik meen om een levenshouding te vinden. Om actief deel te hebben aan 't leven.

Het humanisme betekent voor mij nu vooral vrijheid. Vrijheid om over levensvragen te mogen denken wat ik wil, om zo ver over grenzen te kijken als nodig en mogelijk blijkt, om zelf te beoordelen wat voor mij waardevol is. Vrij zijn ook van neerdrukkende aanbidding en zondebesef. Vrij om te kiezen uit alles wat ik weten kan. Dit vind ik niet alleen voor mij zelf waardevol, maar ook voor ieder ander en voor de hele mensheid.

Dit komt niet uit een gevoel van overmoed, want ik onderken de vele beperkingen van de mens. Het humanisme is voor mij zo belangrijk, omdat het uitgaat van de mens, met al zijn mogelijkheden en beperkingen. Het gaat uit van niets meer, maar ook van niets minder dan de mens zelf. Dit is voor mij een reële basis om op verder te bouwen.

O. Passchier-van Meekeren.

personalia

Geboren in 1936. Opleiding gehad voor Montessori-leidster L.O. in Amsterdam. Getrouwd in 1958. Twee dochters van 9 en 6 jaar. Gewoond te Hilversum, Rijswijk en Spijkenisse. De H.O.I.-cursus vormingsonderwijs '65-'67 gevolgd. Huisvrouw, actief voor H.V. en Humanitas in woonplaats. Hobby: naaien, handwerken, lezen.

Humanistische Stichting Socrates.

Bezinning — Verdieping — Verbreiding.

Als contribuant of als donateur nu toch
ook Uw Stichting ?

Contributie f 10,— per jaar. Donatie
f 25,— per jaar.

Vraagt u anders eens om inlichtingen?

Oudegracht 152. Postbus 114, Utrecht.
Giro 58 22 93.

En wat zegt een humanist daarvan?

Laat ik vanmorgen mogen beginnen met een citaat:

Denkend aan de dood kan ik niet slapen
En niet slapend denk ik aan de dood.

Het waren deze eenvoudige, maar juist in hun eenvoud zo prachtige regels van Bloem, waaraan ik werd herinnerd bij het voorbereiden van dit praatje. Het moet, zoals u al wel begrepen zult hebben, gaan over de dood. Niet lang geleden namelijk bereikte mij langs een kleine omweg een kritische opmerking over het Humanisme, waarop ik toch wel wil antwoorden. Het Humanisme, zei deze criticus ongeveer, heeft over de dood blijkbaar helemaal niets te zeggen. Het spreekt in alle mogelijke toonaarden over leven en zinvol leven en samen leven, maar merkwaardig genoeg nooit over de dood. Het Humanisme zwijgt de dood eenvoudig dood. En zolang het dat doet, zolang het de mensen die als het er op aan komt allemaal bang zijn voor de dood, niets troostrijkers heeft te bieden dan de armetierige suggestie, dat met de dood alles uit is en dat er voor de Humanist geen sprake is van een voortbestaan na de dood, van wat men noemt het eeuwige leven, van een overzijde of van een hiernamaals, zolang zal de overgrote meerderheid van de mensen zo'n schrale leer niet kunnen en willen aanvaarden, met andere woorden zolang behoeft het Humanistisch Verbond niet te rekenen op een aanhang die werkelijk iets te betekenen heeft.

Wat dit laatste punt betreft, ben ik geneigd deze criticus schoon gelijk te geven. „Een aanhang die werkelijk iets te betekenen heeft” — als die betekenis alleen afhangt van het aantal (en dat moet hier natuurlijk de bedoeling zijn), dan is het niet te ontkennen: die aanhang is na ruim twintig jaar nog altijd niet meer dan een betrekkelijk kleine groep, als u wilt: een groepje. Nu zijn daarvoor natuurlijk ook nog wel andere oorzaken aan te wijzen, die hier niet ter zake doen, maar wat het Humanisme altijd zal verhinderen uit te groeien tot een massale beweging — een humanistische Billy Graham is eenvoudig ondenkbaar! — dat is zonder twijfel het feit dat het Humanisme bijzonder weinig te bieden heeft — zo goed als geen houvast, en geen eenvoudige voorschriften — en helemaal niets kan beloven. In dit opzicht is het Christendom vergeleken bij het Humanisme in elk geval geweldig in het voordeel.

Tenminste, dat dacht ik. Maar ik ben een beetje gaan twifelen. Ik heb onlangs een televisie-uitzending gezien onder de merkwaardige titel „Twistgesprekken met God”. Nu ben ik zelf natuurlijk niet in staat een twistgesprek met God op te zetten: om dat te doen zou ik eerst in het bestaan van God moeten geloven. Maar ik was nieuwsgierig genoeg om te kijken, vooral omdat het ging over de vraag, of de daar optredende mensen bang waren voor de dood en wat zij zich eigenlijk voorstelden van een voortbestaan na de dood. Wat er uitkwam, was voor mijn gevoel niet al te veel. Er waren een Boeddhist en een spiritist, er was een mevrouw die leefde in de veilige zekerheid dat zij te allen tijde in Gods hand was, er was een psychiater die sprak over wat mensen die op de rand van de dood geweest waren, toen hadden

gezien: een heerlijk, smaragd-groen landschap, maar eigenlijk gaf geen van de aanwezigen er duidelijk blijk van, te geloven in wat ik in mijn onschuld beschouwde als wezenlijk, elementen van het Christelijk geloof, en van een sterven om het waarachtige leven deelachtig te worden werd niet gesproken, en ook niet van een overwinning op de dood of van een weerzien in het vaderhuis. Het is voor een buitenstaander altijd al moeilijk om er achter te komen wat zij die zich Christenen noemen nu eigenlijk precies geloven, maar tegenwoordig wordt deze moeilijkheid naar mijn indruk nog vergroot doordat er enerzijds is het geloof waarvan ik vaak bij begrafenissen heb horen getuigen, het geloof van wat je zou kunnen noemen het gewone kerkvolk, en anderzijds de voortrekkers die uitleggen dat men het natuurlijk „heel anders” moet opvatten, en die dan ook van de volgelingen langzamerhand heel ver verwijderd raken.

Intussen, dit was niet meer dan een zijsprong. Ik keer nu terug naar de bewering dat de werfkracht van het Humanistisch Verbond zo veel zwakker is omdat het Humanisme nu eenmaal niets te beloven heeft. Zeker, wanneer men dit zo eenvoudig constateert, dan kun je er geloof ik alleen maar ja op zeggen. Maar als men het uitspreekt niet als de constatering van een al of niet betreurenswaardig feit, maar als kritiek, als een aansporing: daar moeten jullie wat aan doen, dan wordt de zaak heel anders. Dan mogen wij vragen: alles goed en wel, maar wat wil je dan? Moeten wij dan soms, om de werfkracht te vergroten, de zaak maar wat rooskleuriger voorstellen in strijd met onze eigen overtuiging? Nee, zal men nu zeggen, natuurlijk niet, niet in strijd met jullie eigen overtuiging. Maar die overtuiging, is die nu wel zo onaantastbaar? Als wij er nu eens de nadruk op leggen, dat ons elke ervaring ontbreekt over alles wat zoals men dat dan noemt „aan gene zijde” ligt, zodat wij er helemaal niets over kunnen weten, geeft dat dan niet de mogelijkheid...? Inderdaad, dit geeft een uitweg. Als wij niets kunnen weten over wat er na de dood is, dan kunnen wij natuurlijk ook niet weten, dat er *niet* zo iets is als een voortbestaan na de dood. Zouden we op grond van deze redenering dan toch niet gerechtigd zijn om heel, héél voorzichtig zo iets in uitzicht te stellen? Iets met stelligheid beloven, nee, dat kunnen wij natuurlijk niet, jammer genoeg, maar kunnen wij niet althans de mogelijkheid wijd open houden? Je kunt het immers nooit weten, dus misschien dat toch nog blijkt Ja, wie op deze of een soortgelijke manier proberen wil zichzelf iets wijs te maken, die zal ik de daaruit te putten troost niet misgunnen, maar ik zal er beslist niet aan meedoen. Je kunt het nooit weten, maar één ding weten wij toch wel: dat namelijk de dood er is, dat alles wat leeft eens toevalt aan de dood. Geboren worden, groeien, rijpen, oud worden, sterven — dat is het volledige, normale proces van elk levend wezen. En van dit proces dat ons uit de hele natuur bekend is, zou nu juist alleen de mens uitgezonderd zijn? Of zou ook voor de dieren, voor de regenwormen in mijn tuin en voor de kalkoenen die op zoveel Kerstafels komen, zo iets als een vereffenend hiernamaals zijn weggelegd? Aan deze beide moge-

lijkheden kan ik niet geloven.

Dat wil niet zeggen dat ik er geen begrip voor heb dat de mensheid door de tijden heen zich maar uiterst moeilijk heeft kunnen verzoenen met de realiteit van de dood. De gedachte dat dit ik, dat nu nog het middelpunt van mijn wereld is, zal ophouden ik te zijn, is ook bijzonder moeilijk te verteren, en dat iemand die ons lief was, met wie wij gisteren nog vreugde en zorgen hebben gedeeld, vandaag niet meer praat en niet meer lacht, maar er plotseling eenvoudig niet meer is, dat kunnen we soms helemaal niet verwerken. Het is dan ook geen wonder dat men troost heeft gezocht in de veronderstelling, dat er na dit leven nog een leven komt, en zo de dood heeft weggepraat. Eén ding, zegt Herman Gorter,

Eén ding is droevig en maakt zacht geklaag
Altijd om d'aarde heen, 'n nevel vaag
En luchtig om dat lijf: 't is wisseling
Van zijn en niet zijn en dat ieder ding
Zielen en bloemen, drijven naar dat rijk
Waar 't wit en stil is en de dood gelijk.

Zeker, het is droevig. Maar in de eerste plaats is het nu eenmaal 's mensen lot ook dingen die droevig of erg zijn, zo dapper mogelijk onder de ogen te zien. Aannemen dat iets wel waar zal zijn, omdat we zo graag zouden willen dat het waar was — daartoe zullen humanisten niet gauw hun toevlucht nemen. En dan tenslotte — zouden wij werkelijk graag willen, dat de dood er niet was? Ik denk nu ik deze vraag stel, niet aan de voortijdige dood van kinderen en van jonge mensen, die nog voordat zij van het leven hebben geproefd, eruit worden weggerukt. Maar de dood als voleindiging van het leven, kan men met Leo Polak in Le sens de la mort ook zien als de noodzakelijke voorwaarde voor het leven zelf. Polak zegt dit:

„Pluk de dag — zonder de dood zou er niets meer te plukken zijn, er zou noch tijd om te zaaien, noch tijd om te oogsten zijn: geen enkele periode van het leven zou haar eigen taak hebben; er zou geen voorbereiding zijn in de tijd van de jeugd (een eeuwige jeugd zou haar charme verloren hebben, zou geen jeugd meer zijn), noch oogst op rijpe leeftijd, — elke oogst zou verschoven kunnen worden tot morgen, tot over honderd jaar, tot in der eeuwigheid. Wat maakt ons de aanwezigheid van onze vrienden, onze ouders, onze kinderen zo dierbaar, en wat de omgang met hen die wij liefhebben? Dat dit alles zal vervliegen, dat de toekomst vol dreiging is, dat het er op aankomt nu of nooit: plukken wij de rozen, zolang ze bloeien. Morgen zijn ze wellicht verwelkt.”

Vandaag over een week, op de laatste dag van het jaar, gaan misschien veler gedachten uit naar hen die ons dierbaar waren en ons ontvallen zijn. Wij kunnen hen waardig herdenken door ons te realiseren: dit ene leven maar is mij gegeven. Ik moet er van maken wat ik kan.

Libbe van der Wal

activiteiten humanistische stichting huisvesting bejaarden

Steeds blijkt ons, dat lang niet al onze lezers op de hoogte zijn van het bestaan van de bovengenoemde Stichting en van de activiteiten waarmee zij zich bezig houdt.

Daarom geven wij hieronder enkele gegevens: Het aantal contribuanten bedroeg eind 1966: 6841 personen. Dit zal intussen alweer aanmerkelijk hoger liggen.

Voorts werd dit jaar in Schiedam het Thurledenhuis geopend. Een tehuis met 161 bedden en 18 flats voor zelfstandigen.

Te 's-Gravenhage werd begonnen met de bouw van het Coornherthuis, dat plaats zal gaan bieden aan 250 personen. Dit huis zal in 1968 gereed komen.

In de navolgende plaatsen zijn eveneens plannen voor het stichten van bejaardenhuizen in voorbereiding, o.a.

Alkmaar - Amersfoort - Amsterdam/Osdrorp - Amsterdam/Noord - Assen - Breda - Delft - Dordrecht - Haarlem - Hilversum - Hoorn - Leeuwarden - Middelburg - Rheden - Utrecht - Wageningen - Zaandam - Zeist - Zutphen. Inlichtingen over bovenstaande worden u verstrekt door de Humanistische Stichting Huisvesting Bejaarden, Wouwermanstraat 42 te Amsterdam.

kampen 1968

De commissie jeugdkampen van de Humanistische Werkgroep Jeugd- en Jongeren organiseert in 1968 de volgende kampen:

1. *Kinderkamp* (10 t/m 12-jarigen) van 29 juni tot 6 juli een tentenkamp in Rijssen (Ov.).
2. *Jongerenkampen* (13 t/m 15-jarigen) van 6—16 juli en van 17—27 juli twee tentenkampen te Helvoirt in Noord Brabant.

Inlichtingen: Humanistisch Verbond, Postbus 114, Utrecht.

Van week tot week

Radio (Hilv. I)

zondag 31 december 9.45—10.00 uur: S. L. Mansholt: „10 jaar E.E.G.”

Radio (Hilv. II)

zondag 7 januari 9.45—10.00 uur: P. Spigt: „Waarom ben je Sussja niet geweest”

zondag 14 januari 9.45—10.00 uur: H. Bonger: titel nog onbekend.

Sneeuwstorm

Mijn moeder sneeuwt in lange vlagen,
een blizzard negen maanden uitgedragen,
een winter aan een zomerdag ontsprongen,
een vader in een zoon voldongen.

Zij strooit haar kinderen op straat
en houdt de hemel aan de praat.
De lucht is vol met melk, de wolken
bevolken de ontvolkte volken.

Er is geboorteoverschot en melk
genoeg en goed voor elk.
Geboorteoverschot: wie overschiet
smelt zijn geboorte weer te niet.

Mijn moeder laat mij eindelijk ontstaan
uit een aanvankelijk kristal vandaan.
Zij laat mij samenvlokken met de anderen
die niet naar haar geboorte handelen.

Zij brengt de hemel naar de zee.
Zij sneeuwt zich dood in wee na wee.
En als zij rust tussen haar buien door
vriest zij de stilte tot gehoor.

A. MORRIEN

Geschiedenis van het Humanisme in Nederland
door dr. A. L. Constandse

„een boeiende geschiedenis van een belangwekkende stroming die veel grote Nederlanders heeft voortgebracht”.

190 blz.

f 8,90

Essays van een Humanist
door Julian Huxley

Nu in nederlandse vertaling.

Enige opstellen van deze bekende auteur, die hiermede een eigen bijdrage aan de humanistische gedachtenwereld levert.

263 blz.

f 14,90

Jezus van Nazaret

10 visies op de figuur van Jezus Christus. (vanuit christelijk, humanistisch en joods, mohammedaans en boeddhistisch standpunt)

108 blz.

f 2,95

De tegenwoordige stand van het wijsgerig denken

door prof. dr. C. A. Mennicke

„vooral boeiend door de beschrijving van de existentialistische levenshouding”.

163 blz.

f 5,50

Bevrijdend Humanisme

door H. Lips

Een belichting van vele facetten van het humanisme, geschreven in een voor ieder verstaanbare taal.

152 blz.

f 3,90

Kennis van Goed en Kwaad

door dr. Libbe van der Wal

„de schrijver richt zich tot de ontwikkelde lezer, van wie hij geen filosofische geschooldheid eist. Hij vermijdt het vaak hinderlijke vakjargon. Zijn betoog is glashelder, zijn wijze van schrijven levendig en boeiend.”

270 blz.

f 6,90

U kunt deze uitgaven bestellen bij het centraal bureau van het Humanistisch Verbond, Postbus 114, Utrecht, bij voorkeur door storting of overschrijving van het verschuldigde bedrag op giro 304960 t.n.v. het Humanistisch Verbond, Utrecht.